

שלא בזמנן אפילו ליפסל בלינה! (13)

אמר רבה: אכן מאן דקא מוטיב שפיר קא מוטיב [מי שהקשה ממשנתנו הקשה שפיר], ברם, הרי אבוה דרבי אבין נמי לא מדעתו אמר כן שנדחה דבריו מכח משנתנו, אלא מתניתא קאמר [ברייטא היה שונה כדבריו], ואם כן עלינו לטרוח וליישב שלא יסתרו דברי הברייטא למשנתנו; וכך יש לנו לומר:

קסבר — התנא של הברייטא — לילה אין מחוסר זמן, הא ימים מחוסרים זמן; כלומר, אכן כלי שרת אין מקדשין אלא בזמנן, ומיהו הרי הברייטא עוסקת במנחה שקמצה

בלילה ויגיע זמנה למחרת ביום, וחסרון זמן משום לילה הוא שאינו חשוב חסרון זמן, מה שאין כן במשנתנו שנחסרו ימים לזמנו, אינו מתקדש ואפילו ליפסל. (14)

ומקשינן עלה: אם כן במשנתנו איך הוא ק-ב מניחו לשבת הבאה, והרי:

כי מטי ליליא דבי שימשא ליקדוש וליפסול, לכשיבוא ליל שבת הבאה — יתקדש, מאחר שכאילו כבר הגיע זמנו, וייפסל הלחם לכשיעבור עליו ליל השבת הבאה, ולמחרתו הלחם פסול! (1)

שרת [כצ"ל, והגהת השיטמ"ק תמוהה] לקומץ, דזמנו הוא, אלא שאין עבודת לילה כשירה; ויש להעיר בלשון רש"י, שאין אנו צריכים לתוספת "שהלילה הולך אחר היום", אלא בכגון לחם הפנים [בהמשך הסוגיא], שיש לו זמן מוגדר והלילה הולך אחר היום, אבל בעניינינו שאנו עוסקים במנחה שקמצה בלילה, ואין לה זמן מוגדר כלל, אלא שעבודת לילה אינה כשירה, בזה אין צריך להוסיף שהלילה הולך אחר היום.

1. נתבאר על פי דברי רש"י בד"ה כי מטי — ולפי גירסת השיטה מקובצת — שכתב: כי מטי ליליא דבי שימשי של שבת ראשונה ליקדוש, דהא אמרת לילה אין מחוסר זמן, וליפסול בליל שבת שניה בלינה, שהרי עומד שם שמונה ימים שלמים.

ומבואר מן הסוגיא ומדברי רש"י, שזמנו של לחם הפנים הוא שבעה ימים מעת לעת, ולכן כשהגיע ליל שבת — מעת לעת מאז שנסדר — נחשב הלחם כמי שעבר זמנו ונפסל בלינת אותו לילה; שאם אין זמן הלחם תלוי במעת לעת, הרי כיון שנתקדש בליל שבת לא יעבור זמנו אלא לאחר השבת, וכמו לחם שנסדר ביום השבת

13. א. כתב רש"י: ליקדוש מאחד בשבת, וכי מטי אידך דחד בשבת ליפסל בלינה למוצאי אחד בשבת, שהרי שהה יותר משמונה ימים. והנה בהערות על המשנה נתבאר, שיש בדברי רש"י שם חידוש, והוא: אפילו כשסידר לחם בלי בזיכין, ואין עתיד הלחם להיות מותר כלל, מכל מקום זמן הפסול הוא לאחר השבת הבאה, והוא חידוש, כי הרי אין השבת הבאה זמנו של לחם זה כלל כי אין לו בזיכין; וכאן הוסיף לנו רש"י חידוש על חידושו, שאפילו אם נסדר הלחם באחד בשבת, אילו היה מתקדש אף שלא בזמנו, כי אז היה שיעור זמנו ליפסל בלינה לאחר אחד בשבת הבאה, ועל אף שזמן זה אין לו שום משמעות ביחס ללחם זה, מכל מקום לעולם שיעור לחם ליפסל בלינה הוא כשיעור שהוא נפסל כשנתקדש בזמנו דהיינו לאחר שמונה ימים.

ב. מה שכתב רש"י "לאחר שמונה ימים", בפשוטו, היינו לאחר שיעבור הלילה השמיני, וראה עוד בהערות בהמשך הסוגיא.

14. לשון רש"י הוא: לילה אין מחוסר זמן, דהלילה הולך אחר היום, הילכך מקדש ליה כלי

אמר תירץ רבינא:

הכא במאי עסקינן במשנתנו: בשקדם לפני ליל שבת הבאה ופילק את הלחם מהשולחן שלא יתקדש ליפסל בלינה, וסידרו שוב למחר.

רב אשי אמר תירץ:

אפילו תימא שמשנתנו עוסקת בשלא קדם ופילק בליל שבת, ומכל מקום לא תיקשי: ליקדוש בליל שבת וליפסל:

כיון דסידרו שלא כמצותו שהרי סידרו קודם לזמנו, נעשה כמי שסידרו הקוף ואינו מתקדש בזה ליפסל.⁽²⁾

שזמנו הוא כל השבת הבאה.

וראה רבינו גרשום במשנה — וכפי שדקדק מדבריו במקדש דוד סימן כב — דמבואר מדבריו, שצריך כל לחם להיות מסודר על השולחן שבעה ימים מעת לעת, ואם נסדר בשבע בשבת זו, אי אפשר להורידו מן השולחן עד לאותה שעה.

2. א. כתב רש"י: נעשה כמי שסידרו הקוף, ואין שולחן מקדשו אפילו בזמנו, אבל קומץ כמצותו חשיבא ליה, דלילה אין מחוסר זמן. וכתב בקרן אורה: ולפי זה הא דתנן "יניחנה לשבת הבאה", צריך לסלקו ולהניחו; [וכן הוא מפורש ברש"י יומא כט ב ד"ה נעשה].

ולשון רש"י במשנה הוא: "שאיין השולחן מקדשו עד השבת", ולכאורה לשון זה אינו שייך אלא לרבינא, אבל למר זוטרא אפילו בשבת לא יתקדש.

ב. יש להסתפק בהבנת טעמו של מר זוטרא: אם הוא טעם חדש שאינו מקדש אלא "כמצותו", והיינו דלרבינא הטעם במשנתנו הוא משום שכלי שרת אין מקדשין אלא בזמנו, ואילו לרב אשי אינו מטעם זה, אלא שאין השולחן מקדש אלא כש"סידרו" עליו, וכל שלא היה הסידור כמצותו נמצא שהוא כמי שסידרו הקוף ואינו "סידרו" ואינו מקדש; [והוא הדין שאין כלי שרת מקדש את הקומץ אלא דוקא כשהיה שם "מתן כלי", וכל שאינו בזמנו אין זה מתן כלי, ולכן אם לא שלילה אינו מחוסר זמן, גם

הקומץ לא היה מתקדש, כמבואר ברש"י].

או שאין זה טעם חדש, והטעם הוא משום שכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנו, אלא שלשיטתו אין הדין תלוי במה שלא הגיע הזמן בשעה שאנו באים לקדש, אלא במה שלא הגיע הזמן בשעה שניתן הלחם עליו.

ג. בזבחים פז א איתא: בעא מיניה רבא מרבח: לינה מועלת בראשו של מזבח או אינה מועלת בראשו של מזבח ... לשולחן מדמינן לה, דתנן "אפילו הן על השולחן ימים רבים אין בכך כלום", [או דילמא לקרקע מדמינן]; ופירש רש"י: שאין לחם הפנים נפסל עליו, אם לן בו לאחר זמנו.

הרי מבואר בטעם מה ששינוי שאין הלחם נפסל בלינה כשכבר עמד על השולחן קודם לשבת, משום שדין הוא בשולחן שלחם הפנים המסודר עליו אינו נפסל, וכעין מה שרוצה הגמרא ללמוד מזה שאין לינה מועלת בראשו של מזבח, וזה שלא כמבואר בכל סוגייתנו וברש"י, שהחסרון הוא משום שלא הגיע זמנו; וכבר עמדו התוספות שם ולעיל צ א על זה, וראה מה שכתבו בזה.

והנה כבר נתבאר בהערות על המשנה, שהגירסא שלפנינו ברש"י — שלא כגירסת השיטה מקובצת והרע"ב — ברישא של המשנה כשסידר את הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת, שהלחם פסול:

אין יכול להשהותן אלא עד שבת ראשונה; דמיפסל בלינה, הואיל ולן הלחם בלא בזיכין;

מתניתין:

וכאשר חל יום טוב להיות אחר השבת, הרי אלו נאכלות לשלשה, כי אפייתן אינה דוחה את השבת, ואפואם כבר מערב שבת.

שתי הלחם:**לחם הפנים:**

נאכל לא פחות מתשעה ימים מיום אפייתו, ולא יותר על אחד עשר יום מיום אפייתו; כיצד:

נאפה מערב שבת זו ונאכל בשבת שלאחריה — הרי לתשעה.

חל יום טוב להיות ערב שבת [הראשונה], הרי הוא נאכל לעשרה ימים, שאין אפייתו דוחה את יום טוב.

הרי הן נאכלות לא פחות משנים ימים מיום אפייתם כולל אותו יום; כלומר, הזמן המוקדם ביותר לאכילתם הוא היום השני לאפייתם, ולא יותר על שלשה ימים מיום אפייתם, כלומר, לעולם לא יתאחר זמן אכילתם מיום השלישי לאפייתם; (3) **כיצד:**

נאפות מערב יום טוב של שבועות [ולא ביום טוב, שאין אפייתן דוחה את יום טוב, וכפי שיתבאר הטעם בגמרא], ונאכלות (4) ביום טוב, הרי לשנים ימים.

שאילו היה נשאר הלחם על השולחן אפילו לאחר זמנו לא היה נפסל בלינה; ולדברי הרש"ש ניחא, כי לעיל במשנה היה הלחם מסודר כהלכתו עם בזיכים על השולחן, מה שאין כן כאן.

ד. לרמב"ם שיטה אחרת בביאור כל הסוגיא כאן, ונלאו האחרונים להעמיד דבריו, ויש ששיבשו את לשונו, ראה כל זה בנושאי כלי הרמב"ם, במפרשים כאן ובספר המפתח.

3. בפשוטו נראה, שאין כוונת המשנה לומר שאינו יכול לאחר את אכילתם לאחר יום השלישי, אלא שאינו צריך לאחר את אכילתם לאחר יום השלישי, כי בפשוטו, אם רוצה הוא לאפות כמה ימים קודם יום טוב, אין בכך כלום; ומיהו אפשר, שיש לאחר את זמן האפיה ככל האפשר, כדי שיהיה הלחם טרי.

4. נראה שצריך לומר "ונאכלות", וכמו בהמשך המשנה גבי לחם הפנים.

והרש"ש שם כתב על גירסת זו: לכאורה אינו מובן, וכתב לבאר גירסא זו, שטעם זה שכתב רש"י "הואיל ולן הלחם בלא בזיכין", הוא לבאר את הטעם שהלחם נפסל בלינה ואף שמסודר הוא על השולחן, ולזה ביאר רש"י, שעד כאן לא אמרו שאין הלחם נפסל בלינה אלא דוקא כשהוא מסודר על השולחן כהלכתו, אבל כשאינו מסודר כהלכתו עם הבזיכין הרי הוא נפסל בלינה; ונחידוש יש בדבריו, כי אילו היה אומר רש"י טעם זה כדי לפוסלו מיד על אף שהוא מסודר על השולחן היה ניחא, שאין זה סידור; אך הרי ברש"י מבואר שלא יהא פסול הלינה אלא לאחר שבת הבאה, ובשבת הבאה הרי כבר יהא הלחם מסודר על השולחן כהלכתו, ומה בכך שמתחילת סידורו על השולחן לא היו עליו בזיכין, וצריך תלמוד].

והעירו האחרונים לסייע את דבריו מלשון רש"י לעיל צט ב במשנה הקודמת, גבי יום הכפורים שחל להיות בשבת, שחלות לחם הפנים מתחלקות לערב, ופירש רש"י שם: ולא למחר דנפסל בלינה לאחר זמנו שנסתלק; הרי מבואר,

[מן התורה מותר] להקריבם אפילו ביום טוב, ורבנן הוא דגזרו שלא להקריבם ביום טוב, כדי שלא ישחא את נדריו מלהקריבם עד יום טוב, כדי שיהא לו בשר מצוי ברגל.⁽⁶⁾

אלא מדאורייתא נמי לא חזו להקריבם ביום טוב היות ואין זמנם קבוע במועד, (7) והראיה ממשנתנו:

דהא שתי הלחם חובת היום הוא, וליכא למימר שמא ישחא, שהרי אינם ראויים לבוא קודם לכן —

ומכל מקום קתני: אינו דוחה — אפיית שתי הלחם — לא את השבת ולא את יום טוב, ובהכרח שקרבנות נדרים ונדבות שיכול הוא להקריבם לפני או לאחר יום טוב אין הם דוחים את יום טוב, והוא הדין שאפיית קרבן שתי הלחם אינה דוחה מטעם זה את יום טוב.⁽⁸⁾

חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בערב שבת הראשונה, נאכל לאחד עשר.⁽⁵⁾

ואינו דוחה, כלומר, משום שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב.

רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסנן:

דוחה אפיית לחם הפנים את יום טוב, ואולם אינו דוחה את יום צום [יום הכפורים] שאם חל בערב שבת, נדחית אפייתו ליום חמישי.

גמרא:

אמר רבינא:

לדברי האומר: נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב —

לא תימא שלעולם מדאורייתא מיחזא חזו

הדרן עלך פרק שתי הלחם

כלומר, שמא כשיבוא המועד יארע לו אונס ונמצא מאחר נדרו, כלשון רש"י בכיצה כ ב.

7. הנידון אם מן התורה מקריבים נדרים ונדבות ביום טוב, הוא משום שהכתוב אומר "וחגותם אותו חג לה'", ויש לומר: כל "לה" מותר להקריב בחג, ויש לומר: לא התיר הכתוב אלא דומיא דחגיגה שזמנה קבוע ביום טוב, וכמבואר בסוגיא דביצה דף כ וברש"י שם.

8. כלומר, משום שאין זה דומה לחגיגה, שאין יכול להקדים את שחיטתה ולא לאחרה, מה שאין כן אפיית שתי הלחם שיכול הוא להקדים את אפייתו לפני יום טוב; על פי רש"י בכיצה כ ב.

5. כתב רש"י: ואי קשיא שנים עשר נינהו, דהא אין נאכלות עד מוצאי שבת דאותו שבת הוי יום הכפורים!?

הא לא קשיא, דלענין אכילת קדשים לילה הולך אחר היום שעבר, כדאמר בחולין פג א, הילכך מיתקרי אחד עשר; וראה עוד בתוספות.

[ויש לעיין: הרי כל המנין שבמשנתנו אינו מדוקדק — אם לא טעם זה — שהרי גם בלילה שלאחר מנין משנתנו, אפשר לאוכלם! ? וצריך לומר, משום שבכל הבבות יש לפרש שהוא נאכל החל מהמספר השנוי במשנה, מה שאין שייך לומר כאן].

6. ביאר רש"י: ונמצא מכוין וממתין מלאכתו עד המועד, ועוד: שמא יעבור בבל תאחר,

פרק המנחות והנסכים

מתניתין:

המנחות והנסכים⁽¹⁾ שהקדישם קדושת פה למזבח — שנטמאו:

עד שלא קדשו בכלי אין בהם אלא קדושת דמים ואף שהקדישם בפה,⁽²⁾ ולכן יש להם פדיון.⁽³⁾

משקידשו בכלי שרת נתקדשו קדושת הגוף, ואין להם פדיון.

אבל קרבנות מהעופות, והעצים של המערכה והלבונה הניתנת במנחה — אף שלא נתקדשו בכלי — וכן כלי שרת — שנטמאו:⁽⁴⁾

אין להן פדיון, שלא נאמר פדיון אלא בבהמה [כשהיא בעלת מום];⁽⁵⁾ והמשנה כולה תתבאר יותר בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנה: המנחות והנסכים שנטמאו, עד שלא קדשו בכלי יש להם פדיון:

אמר שמואל:

אף שלכאורה היה נראה מלשון המשנה שאין הם נפדים אלא כשנטמאו, אין הדבר כן, ואפילו הן טהורין הרי הן נפדין עד שלא קדשו בכלי.

מאי טעמא? כי כל כמה דלא קדשי בכלי, קדושת דמים [שצריך לפדותם והדמים קדושים] נינהו, וקדושת דמים הרי נפדין.

ומקשינן עלה: והא "נטמאו" תנן, ומשמע: דוקא משום שנטמאו יש להם פדיון?!

ומשינינן: הוא הדין דאף על גב דלא נטמאו הרי הן נפדין, ואכן לא היה צריך התנא לומר ברישא "ונטמאו", אלא אידי דקא בעי מיתנא סיפא [היות ורצה התנא לשנות בסיפא] "משקידשו בכלי אין להם פדיון", דהתם אפילו נטמאו נמי לא נפדין, לפיכך תנא נמי רישא "שנטמאו".

שנינו במשנה: משקידשו בכלי אין להם פדיון:

3. בגמרא נחלקו, אם בדוקא נקטה המשנה "ונטמאו", או שפודים אותם אף בלי טומאה; ומכל מקום לאו דוקא "נטמאו", אלא הוא הדין אם נפסלו בשאר קלקול, זבח תודה.

4. בשיטה מקובצת מחק תיבת "שנטמאו", אבל רש"י גרס כן; וראה בקרן אורה שנתקשה: האיך תמצא טומאה בעופות, והרי בעלי חיים אינם מקבלים טומאה, וראה מה שכתב בזה.

5. מן הגמרא מתבאר, שטעם זה אינו עולה אלא

1. לשון "הנסכים" כולל מנחת נסכים ויין הנסכים, והמתנדב יין או שמן של נסכים בפני עצמן; וראה בזבח תודה בשם הרמב"ם שהוא הדין השמן שמביא למנחה.

2. שלא כבהמה שבקדושת פה לבד קדושה היא קדושת הגוף; ובטעם הדבר ראה בראב"ד בפרק קמא דתמיד, ובתשובות הרשב"א סימן לא, ובמכתבים שבסוף חידושי מרן רי"ז הלוי עמוד 162; וראה עוד במנחת אריאל.

... והעריך הכהן אותה ... ואם גאל יגאלנה
 "... **בבעלי מומין** — הטמאים להקרבה —
שנפדין, הכתוב מדבר.

אתה אומר: הכתוב מדבר **בבעלי מומין**
שנפדו, או אינו אלא בבהמה טמאה — כגון
 סוס וחמור — **ממש** הכתוב מדבר, שאם
 הקדישם הרי הם נפדים היות ואין מין זה
 ראוי לקרבן, אבל בהמה הראויה להיות
 קרבן אינה נפדית אפילו כשהיא בעלת מום?

כשהוא אומר [שם פסוק כז]: **"ואם בבהמה**
הטמאה ופדה בערבך", הרי בהמה טמאה
 ממש כבר אמורה, הא מה אני מקיים
 [בהכרח צריך לפרש] **"ואם כל בהמה**
טמאה" **בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר.**

יכול יפדו אפילו על מום עובר, תלמוד לומר
"ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו
ממנה קרבן לה", ללמד: **מי שאינה קריבה**
לה' כל עיקר, יצתה זו שאינה קריבה היום,
וקריבה למחר לכשיעבור המום.

הרי מצאנו שקראה התורה לבעלת מום
 "בהמה טמאה".

מותיב רב הונא בר מנחם לשמואל מן
הסיפא של משנתנו:

ומקשינן: והרי **פשיטא** היא, כי הרי **קדושת**
הגוף נינהו, וקדושת הגוף אין לה פדיון! ?

ומשנינן: **איצטריך** התנא להשמיענו שאין
 להם פדיון, כי **סלקא דעתך אמינא:**

הואיל ומצינו לבעל מום דאיכרי "טמא"
כדמפרש ואזיל, אם כן טמא נמי כבהמה
בעל מום דמי, דאף על גב דקדוש קדושת
הגוף, כי נפיל ביה מום מיפריק [אם נפל בו
מום הרי הוא נפדה], והייתי אומר:

הני נמי — אף שנתקדשו קדושת הגוף —
ליפרוק, כיון שנטמאו.

קא משמע לן, דלאו כי האי טמא קרייה
רחמנא לבעל מום [לא לטומאה באופן זה
 קראה התורה "בעל מום"],

דמכלי שרת לא אשכחן דמיפריק [לא מצינו
 דבר שנתקדש בכלי, שייפדה].⁽¹⁾

שואלת הגמרא: **ובעל מום היכא איכרי טמא**
[היכן מצינו שבעל מום נקרא טמא]?

ומשנינן: כי הא **דתניא:**

כתיב [ויקרא כז יא]: "ואם כל בהמה טמאה

משמע שעיקר התירוץ הוא, דאחר קידוש בכלי
 שרת אין פדיון; וראה קרן אורה.

ב. כתב רש"י: לא אשכחן דבר דמיפריק
 לאחר שקדש בכלי שרת, ואפילו בהמה בעלת
 מום שנאמר בה פדיון, לאחר שקידשה בכלי
 כגון ששחט לא אשכחן בה פדיון.

ותמה בקרן אורה: מה ענין זה לקדושת כלי
 שרת, וכי בעל מום [שאינו ראוי לקרבן] הסכיך
 מקדשה!?! ולא יישב.

על עופות, אבל עצים ולבונה וכלי שרת מטעם
 אחר הוא.

1. א. נתקשו האחרונים בלשון הגמרא,
 שתחילתה "דלאו כי האי טמא קרייה רחמנא
 לבעל מום" משמע, שטמא אינו נחשב כבעל
 מום, ומסופה משמע, אפילו אם היה טמא חשוב
 כמו בעל מום, מכל מקום לאחר שנתקדש בכלי
 שרת שוב אין לו פדיון; ועל כל פנים מרש"י